

utskottens prestige o. dyl. Övriga konstaterade olikheter torde tillfyllest förklaras av kammargruppernas olika personuppsättning.

Att den bestående partiuppställningen hänför sig till ett för ganska länge sedan passerat allmänpolitiskt läge har från många skilda håll påpekats. Våra nuvarande politiska partinamn äro nötta klichéer, partiorganisationerna leva kvar som former utan levande innehåll i kraft av den politiska tröghetslagen. Men det är svårt att profetera om, efter vilka linjer den snart oundvikliga omgrupperingen kommer att ske. Vårt här utnyttjade material är givetvis för begränsat att tillåta några allmängiltiga slutsatser i detta avseende. Den i grunden betydelsefullaste av de i det förestående berörda motsättningarna torde måhända vara den mellan stad och landsbygd, ehuru man ju måste medge, att den reva, som här kommer till synes inom de stora partierna huvudsakligen i frågor berörande jordbruket och dylikt, åter hoplappas vid avgörandena i riksviktiga frågor på t. ex. social- eller försvarspolitikens område. Vår tid synes dock tendera åt att sätta likhetstecken mellan ekonomiskt och politiskt intresse. Vi ha också på senare tid bevittnat, hur det på inhomogen ekonomisk och social bas fotade liberala partiet fallit sönder, sedan dess ursprungliga arbetsprogram genomförts, vi ha sett — låt vara under osedvanligt gynnsamma förhållanden — ett renodlat agrarparti organiseras i Sverige, vi ha på sistone fått höra socialdemokraternas ledare uppställa som ett närliggande mål alla fackligt enrollerade arbetares obligatoriska partianslutning m. m. av liknande slag, men om allt detta är ett säkert tecken på allmän partipolitisk nyorientering på grundval av rena ekonomiskt-socialt likartade gruppintressen, därom är i närvarande stund svårt att döma.

Viking Källström.

Konstitutionella frågor Av de förslag till ändringar i grundlagen, vid 1927 års riksdag, som under året framställts, har endast ett lett till positivt resultat så till vida som skrivelse med begäran om utredning avlåtits till Kungl. Maj:t. Förslaget gällde den under de senaste åren ofta debatterade lagrådsinstitutionen. Icke mindre än tre motioner väcktes i denna fråga. I en motion (I: 8), undertecknad av flera förutvarande medlemmar av den Sänderska regeringen, hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande för 1928 års riksdag av sådana grundlagsändringar, som erfordrades för avskaffande av lagrådsgranskningen av lagförslag. Enligt motionen skulle granskningen av lagförslag helt överföras till justitiedepartementet, vars personal i samband härmed borde utökas. I en annan motion (I: 201) hemställdes likaledes om utredning rörande lagrådets avskaffande eller, subsidiärt, om begränsning av området för lagrådsgranskningen. Till grund för de båda motionerna låg tydligen till väsentlig del

uppfattningen, att lagrådsgranskningen, sådan den för närvarande vore gestaltad, i viss mån färgades av politiska lämplighetssynpunkter och att den i icke ringa grad fördröjde lagstiftningsarbetet. I en tredje motion (II: 285) framställdes ett mera begränsat utredningsförslag; för att ernå en snabbare handläggning av mål och ärenden i regeringsrätten borde det tagas under övervägande, huruvida icke bestämmelsen om ett regeringsråds deltagande i laggranskningen kunde borttagas.

I sitt betänkande rörande de framställda förslagen ingick KU (utlåtande nr 16) i ett tämligen utförligt försvar för lagrådsgranskningens bibehållande. Utskottet berörde härvid möjligheten att överflytta lagrådets granskningsplikt till högsta domstolen och erinrade om att högsta domstolens ledamöter förra året, då ett förslag härom remitterats från justitiedepartementet, bestämt tagit avstånd från denna tanke. Att överföra laggranskningen till en förstärkt lagavdelning inom justitiedepartementet vore jämväl enligt utskottets mening olämpligt: »den självständiga och oberoende laggranskningen skulle därmed försvinna». Tanken på en begränsning av lagrådets verksamhetsområde avvisades likaledes under hänvisning till tidigare anförda skäl. Däremot ansåg utskottet en sådan omläggning av laggranskningen tänkbar, att ett regeringsråds obligatoriska medverkan bleve utesluten. Med hänsyn till den stora arbetsbalansen inom regeringsrätten skulle en dylik anordning vara fördelaktig och några avgörande principiella betänkligheter funnes icke mot densamma. Utskottet hemställde därför »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville verkställa utredning, huruvida genom ändring i regeringsformens bestämmelse om ett regeringsråds permanenta deltagande i laggranskningen samt andra därmed sammanhängande åtgärder så betydande fördelar stå att vinna i form av en snabbare handläggning av mål och ärenden i regeringsrätten, att därav uppvägas de betänkligheter, som kunna anföras mot försvagandet av lagrådets sammansättning, ävensom för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda». Vid utskottets yttrande voro tre reservationer fogade; en socialdemokratisk ledamot hemställde om bifall till motionen I: 8 och en annan om utredning rörande laggranskningens överflyttande till högsta domstolen.

Utskottets hemställan bifölls utan votering av båda kamrarna, vadan alltså de två förstnämnda motionerna avslogos och utredning begärdes rörande ändring i lagrådets sammansättning (riksdagens skrivelse nr 139). Debatterna syntes ådagalägga, att den opposition mot lagrådsgranskningen, som under senare år vid flera tillfällen kommit till uttryck, nu väsentligen försvagats.

Frågan om ordensväsendets avskaffande, som tidigare vid flera tillfällen, senast vid 1920 års riksdag, varit före, upptogs innevarande år för första gången i form av ett grundlagsändringsförslag. I en motion i första kammaren, nr 190, av hr Lindhagen, föreslogs nämligen ett tillägg till regeringsformen med förbud mot

ordensutdelning. Konstitutionsutskottets majoritet, bestående av de åtta socialdemokraterna, två frisinna, en bondeförbundare och en högerman ställde sig i princip på motionärens ståndpunkt. I utskottets yttrande (utlåtande nr 12) framhölls, att ordensutmärkelser numera i många fall utgjorde endast yttre tecken på en viss social eller ekonomisk ställning och ej sällan förvärvades enbart genom ekonomiska uppostringar; under dessa förhållanden vore det tvivelaktigt, om statens värdighet och nytta vore betjänta av ordensväsendets fortvaro. Utskottet hemställde därför om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om övervägande, huruvida icke de Kungl. svenska riddarordnarna borde avskaffas. Mot utskottets förslag reserverade sig åtta ledamöter, som, under anförande av att initiativ i denna fråga borde komma från regeringen, hemställde om avslag å motionen.

Konstitutionsutskottets förslag bifölls av andra kammaren med 115 röster mot 61. Första kammaren avtog däremot utskottets hemställan med 68 röster mot 50, vadan frågan alltså förföll.

Övriga grundlagsfrågor ha erbjudit ringa intresse. Ett förslag om minskning av riksdagsmännens arvoden avstyrktes av KU och avslogs av båda kamrarna; KU framhöll bland annat, med hänvisning till en inom Socialstyrelsen verkställd utredning, att den stegring av riksdagsmannaarvodet, som under senare år skett, icke vore för hög i förhållande till den allmänna inkomstnivåns utveckling och att alltså det nu utgående arvodet måste betecknas såsom fullt skäligt (utlåtande nr 15). Ett förslag om minskning av antalet ledamöter i riksdagens båda kamrar blev jämväl av KU avstyrkt och av kamrarna avslaget. Samma öde drabbade motioner om förkortning av propositionstiden, om riksdagstalmännens funktionering även mellan riksdagarna samt två av hr Lindhagen väckta förslag om en mera genomgripande revision av vårt statsskick. Frågan om omläggning av valmetoden framfördes i år, såsom de närmast föregående åren, från liberalt håll; man föreslog »en utredning rörande sättet för sådan ändring i riksdagsordningens bestämmelser om val av ledamöter i riksdagens kamrar, att valet står mellan personer och icke mellan partier». KU avstyrkte de väckta motionerna — varvid två socialdemokrater och en liberal i princip uttalade sig för bifall — och båda kamrarna avslog desamma med överväldigande majoritet.

Förslag om ganska väsentliga förändringar i vallagen framställdes dels i en kungl. proposition (nr 188) dels i vissa i samband med denna behandlade motioner. I propositionen framställdes ändringsförslag i tre skilda hänseenden. Dels föreslogs med anledning av en utredningsbegäran från riksdagens sida år 1924 införande i vallagen av bestämmelser, åsyftande ett snabbare offentliggörande av andrakammarvalens resultat; detta skulle ske genom anordnande av en preliminär röstsammanräkning inför valförrättaren omedelbart efter röstavlämnandets slut samt förpliktelse för länsstyrelserna att så snart som möjligt företaga den definitiva

sammanräkningen. *Dels* skulle enligt förslaget bestämmelserna angående tid för valförrättningen ändras: bestämmelsen om uppehåll i val under gudstjänsttid skulle utgå och valet regelmässigt pågå från kl. nio f. m. till kl. tre e. m. (förut endast till två) samt därefter å landet från kl. fem (förut sex) till kl. åtta e. m. och i stad (liksom förut) från kl. fem till kl. nio e. m. *Dels* slutligen skulle — i anslutning till vad som förra året beslöts för de kommunala valens vidkommande — benämningarna kartell-, parti- och fraktionsbeteckning införas i stället för uttrycken parti-, underparti- och fraktionsbeteckning samt härav betingade ändringar vidtagas i bestämmelserna om rösternas sammanräkning.

De väckta förslagen tillstyrktes i huvudsak av KU, som dock företog en formell omarbetning av lagtexten. Endast på en punkt ställde sig KU *i sak* avvisande till propositionen. Utskottet ansåg nämligen ej, att bestämmelsen om uppehåll i val under gudstjänsttid borde borttagas. I stället föreslogs ett förtydligande av ifrågasvarande bestämmelse, varigenom denna skulle erhålla följande lydelse: »dock att, där högmässogudstjänst å valdagen hålles i den församling, till vilken valdistriktet hör, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår». KU:s förslag, som var så gott som enhälligt, bifölls i alla delar av båda kamrarna (riksdagens skrivelse nr 150).

Ett par motioner om mindre ändringar i gällande valbestämmelser avstyrktes av KU och avslögs av båda kamrarna. Så skedde i fråga om ett förslag om utsträckning av rätten att rösta utan personlig inställelse och ett förslag om att valsedlars storlek och beskaffenhet skulle genom lag regleras.

Förslag om förliknings- och skiljedomstraktater med Belgien och Österrike ha genom kungl. propositioner förelagts riksdagen och av denna godkänts (riksdagens skrivelser nr 74 och 75). Avtalen ifråga gingo i vissa avseenden längre än tidigare avslutade avtal med stater utanför den Skandinaviska gruppen.

Kommunalförfattningsfrågor Redan innan förenämnda kungl. proposition nr 188, som bland annat innehöll förslag till bestämmelser om snabbare offentliggörande av resultaten vid andra-kammarval, behandlats, föreslog KU i anledning av väckta motioner en utredning i detta hänseende beträffande vissa kommunala val. Förslaget bifölls av riksdagen, som i enlighet härmed hos Kungl. Maj:t hemställde, »att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida sådana ändringar må kunna vidtagas i gällande föreskrifter angående landstingsval och kommunalfullmäktigeval, att utgången av dessa val tidigare än nu sker bliver känd, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen må föranleda» (riksdagens skrivelse nr 58).

Ifrån bondeförbundshåll föreslogs i en rad såväl i första som i andra kammaren väckta motioner en kraftig skärpning av bestäm-